

УДК 342.8

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.3>**А. Г. Нітченко**

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін
Національного університету «Чернігівська політехніка»

В. В. Кот

здобувач вищої освіти I курсу магістратури, юридичного факультету
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтю присвячено аналізу проблемних питань можливості проведення виборів в Україні в умовах воєнного стану, який діє в нашій державі з 24 лютого 2022 р. В останні місяці 2023 р. питання виборів в Україні стало досить гострою темою, оскільки повноваження парламенту, органів місцевого самоврядування та Президента України завершуються, а введення воєнного стану не дозволяє провести виборчі процеси повноцінно, як за мирних часів.

Автори дослідили питання важливості виборів, як способу легітимації державно влади. Наголошено на тому, що в демократичному суспільстві необхідність проведення виборів зумовлюється двома основними аспектами: по-перше, це змінність влади, щоб унеможливити «зцементованість» при владі певних політичних партій, груп та осіб, по-друге, легітимізувати державну владу в очах суспільства, щоб забезпечити державу від зайвих потрясінь у вигляді виступів, демонстрацій, обурень тощо.

Автори проаналізували законодавчу основу виборів в Україні, а також законодавство у сфері воєнного стану, щоб зрозуміти перспективи та можливості проведення виборів у нашій державі. Вказано на те, що такі вибори на теоретичному рівні цілком можливі, оскільки законодавство нашої держави не регулює питання автоматичного продовження строків повноважень вищезазначених осіб та органів влади.

Автори звертають увагу на ключові проблеми, з якими стикається Україна у випадку прийняття рішення про проведення виборів в умовах воєнного стану. Також було проаналізовано останні ініціативи – 2023 року законотворців, що розповсюджуються в засобах масової інформації та вказано на проблемні аспекти таких пропозицій, що можуть ще більше посилити обмеження прав громадян на участь у виборах. Також звернуто увагу, що такі пропозиції навпаки роблять проведення виборів в Україні неможливими. Наголошено на тому, що проблема легітимності виборних органів влади в умовах воєнного стану вимагає подальшого дослідження

Ключові слова: виборча реформа, легітимність, правовий режим воєнного стану, законодавство, безпека, обмеження прав.

Постановка проблеми. Питання виборів в Україні завжди викликало жваві дискусії серед багатьох громадян нашої держави, оскільки від їх результатів зазвичай залежала доля людей та подальший шлях країни сталого розвитку. Особливої актуальності питання доцільності проведення виборів в нашій державі набуло в останні місяці 2023 року, що зумовлено

насамперед об'єктивними причинами, а саме військовими діями та введенням воєнним станом на всій території нашої держави.

Актуальність зумовлена також тим, що за умови не введення воєнного стану 24 лютого 2022 року, найближчі вибори мали б відбутися в жовтні 2023 року (вибори до Верховної Ради України (далі –

ВРУ), хоча щодо цього були певні дискусії зумовлені неточним формулюванням ст. 77 Конституції України [1], а також вибори Президента України 31 березня 2024 року. Однак, в умовах воєнного стану забороняється проведення будь яких виборів, що встановлено на законодавчому рівні, проте Конституція України таких обмежень практично не містить.

Зважаючи на той факт, що повноваження Президента України добігають свого кінця на початку 2024 року, а парламентські вибори не відбулись у передбачену дату чергових виборів (29 жовтня 2023 року), постає питання чи проводити вибори в умовах воєнного стану, а якщо ні, то скільки жити нашій країні взагалі без виборів, оскільки наразі ніхто не може сказати, коли закінчиться війна з державою-агресором, що й зумовлює актуальність даної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання виборів в Україні досліджувалися низкою вітчизняних науковців: Лялюк О. Ю., Малетич М. М., Павшук К. О., Роговенко О. В., Ставнійчук М. І. та ін.

Метою статті є визначення можливості та доцільності проведення виборів в Україні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 1 Виборчого кодексу України вибори в нашій державі є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом [1]. З теоретичної точки зору, вибори це форма народного волевиявлення, за якої політично активні громадяни (які мають право голосу) на основі своїх переконань та поглядів формують органи державної влади та місцевого самоврядування у своїй країні. Проведення виборів у державі, як правило слугує двом основним цілям: по-перше, це оновити склад представницьких органів, органів державної влади, місцевого самоврядування, а також голову держави (при республіканському устрої), по-друге, це легітимізувати державну владу в очах суспільства, особливо, коли одна політична сила перебуває при владі вже не один термін. У демократичних державах, де процес виборів є регулярним, та кон-

курентним, їх мета, це перш за все зміна влади, щоб не відбувалося так званого «застою», коли одна партія, політична сила або особа надто довго перебуває при владі, а питання легітимності влади в таких державах практично не виникає, оскільки існує суспільна довіра до виборчих процесів, які є цілком відкритими. В державах з авторитарним правлінням, де вибори звичайно дозволені, їх мета є спотвореною, оскільки замість зміни влади та її легітимації відбувається процес легалізації влади в очах суспільства. Звичайно в такому випадку суспільство визнає свою владу в певній мірі легітимною, оскільки довіряє результатам виборів, через свою необізнаність, небажання цікавитися політикою або іншими факторами, що роблять суспільство політично нейтральним. Саме таке суспільство найкраще піддається впливу авторитарного правління, та не може повноцінно перейти до демократії. Таку ситуацію ми можемо спостерігати в багатьох країнах центральної Азії, наприклад, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Білорусь тощо. Однак, існують певні винятки з цього, так у 2020 році під час проведення президентських виборів у Білорусі, суспільство не повірило в правдивість їх результатів, що вилилося в масові антиурядові протести, які було приборкано виключно силовим апаратом. Такі події зумовлені тим, що Президент Білорусі своїми неадекватними діями, просто змусив суспільство більше недовіряти йому. Тим паче, що 20 років при владі також дають про себе знати, оскільки при республіканській формі правління необхідно постійно підтримувати свою легітимність або виборами або силовими методами (до 2020 року в Білорусі ці два компоненти поєднувалися, при чому перший мав більший вплив відносно іншого), на відміну від монархічної форми правління, де влада згідно з концептуальними підходами дарована Богом, а тому питань до легітимності такої особи не виникає. Щодо подій у Білорусі, то вибори 2020 року, через їх очевидну та максимально неправдиву фальсифікацію (чому очевидну, тому, що і у попередні роки вибори в цій країні відбувалися явно без демократичних засад та в умовах відсут-

ності конкуренції, однак народ залишався вірним своєму лідеру, отже вірив у його легітимність незалежно від виборів) Президент країни втратив політичну легітимність в очах суспільства, а тому єдиним можливим виходом стала підтримка легітимності методом репресій.

З приводу концепції легітимності, то німецький соціолог М. Вебер сформулював її так: *«Влада ефективна, тільки якщо вона легітимна. Безсумнівно, влада має право використовувати примус, але це не її головний елемент. Влада повинна ґрунтуватися на легітимності, інакше вона може виявитися неефективною»* [3]. Таким чином легітимність заснована на вірі народу в те, що влада є законною.

Говорячи про зміст поняття «легітимність» А. В. Багінський виділяє наступні її ознаки:

- визнання конкретної державної влади суб'єктами внутрішнього політичного процесу та міжнародною спільнотою;
- здатність політичної системи викликати й підтримувати переконання людей у тому, що існуючі політичні інституції є саме тими, що найбільше відповідають цій системі;
- формулювання й визнання сукупності норм та цінностей, які створюють право одних на панування, на визначальний вплив, насильство, примус;
- визнання законності влади, її правомірності;
- виявлення готовності людей підкорятися їй і бути відповідальним перед нею [4, с. 41].

Джерелами легітимності згідно з М. Вебером є традиції, виняткові особисті якості, законність [3]. Щодо першого джерела легітимності, то можна визначити, що традиції більш за все притаманні для країн з монархічною формою правління, оскільки довготривалий процес монархічного правління вже чітко викоринився в традиційне уявлення про владу того чи іншого народу. Так, наразі ми можемо спостерігати, що традиції підтримують інститут монархії в таких країнах, як Данія, Норвегія, Швеція, Велика Британія та інших. Однак, про традиційність можна говорити і у деяких країнах з республіканським устроєм, наприклад Сполучені

Штати Америки, які утворилися одразу як республіка, а тому сильні республіканські традиції є для цієї країни нормою. Щодо другого джерела легітимності, то вона скоріше притирання для країн з республіканською формою правління, ніж для монархій, оскільки харизма та зразковий характер окремої людини грає не аби яку важливу роль у процесі виборів в певній країні. Люди звикли довіряти скоріше окремо взятій особі, яка позиціонує себе з найкращої сторони, захоплює своїми розмовами, виглядом, тезами тощо. Так, на основі цього джерела легітимізували свою владу в певні часи Адольф Гітлер, Беніто Муссоліні, Кемаль Ататюрк, Франциско Франко тощо. Третім держалом легітимності є законність, суть якої полягає у тому, що народ сприймає та вірить у те, що влада здійснюється законними способами. Тобто, те що робиться на законних підставах, вважається легітимним.

Таким чином, можна сформулювати твердження про те, що легітимність державної влади є ключовою метою проведення виборів у тій чи іншій державі, тим самим забезпечити мир, стабільність та непорушність державної влади.

Зважаючи на той факт, що повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні добігають або вже добігли кінця, виникає питання про спосіб легітимації влади в умовах, коли законодавство забороняє проведення виборів.

Правове регулювання виборчих процесів в Україні є досить широким. Так, існує ціла низка законодавчих актів, які їх регулюють. Однак, в умовах воєнного стану ключовими актами з цих питань є перш за все Конституція України [1], а також Закон України «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон № 389-VIII) [5], та Виборчий кодекс України (хоча останній виконує, куди меншу роль у порівнянні з вищеописаними документами, що зумовлено тим, що даний кодекс регулює лише питання виборчого процесу, звичайно він містить застереження, що в умовах воєнного стану виборчі процеси зупиняються і вибори не проводяться, однак такі моменти легко виправляються законом про внесення змін до такого кодексу) [2].

Відповідно до ст. 19 Закону № 389-VIII в умовах воєнного стану забороняється здійснення наступних операцій: внесення змін до Основного Закону, Конституції Автономної Республіки Крим, проведення виборів, референдумів, масових зборів, акцій, страйків [2]. Тобто даним законом прямо заборонено проведення будь яких виборів в умовах воєнного стану, навіть якщо повноваження органів влади закінчуються. Однак, це лише закон, зміни до якого можна внести без будь яких обмежень. Цікавим, щодо цього питання є положення Конституції, яка має вищу юридичну силу, та її норми застосовуються як норми прямої дії.

Так, ч. 4 ст. 83 Конституції України встановлено обмеження щодо проведення виборів саме до ВРУ. У випадку, коли повноваження ВРУ, обраної до введення воєнного стану закінчують в момент, коли такий стан діє, то повноваження складу такої ВРУ продовжуються до дня першого засідання першої сесії ради, обраної після скасування воєнного стану [1]. Прямо дана норма не встановлює заборону на проведення виборів до ВРУ, однак з її контексту можна зрозуміти, що у випадку введення воєнного стану, повноваження ВРУ продовжуються до дня першого засідання новообраної ВРУ. Словосполучення «обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану» прямо вказує на те, що така ВРУ має обиратися лише після закінчення воєнного або надзвичайного стану, і ніяк не раніше. Те, що норма ч. 4 ст. 83 Конституції України виписана так невдало не відмінює той факт, що окремими фразами з її контексту встановлюється не пряма, а побічна заборона на проведення виборів в умовах воєнного стану. Однак точну позицію з цього питання може сформулювати лише Конституційний Суд України, який здійснює офіційне тлумачення Конституції. Однак, з приводу переобрання всього складу єдиного законодавчого органу нашої держави можна також вказати на той факт, що Конституція забороняє переобрання всього складу Ради, а не окремо взятого депутата. Так, на рівні Основного Закону не встановлюється форма виборчої системи, це вирішується виключно законами.

За 32 роки незалежності України, у нашій державі діяло кілька виборчих систем, і пропорційна, і мажоритарна, і змішана. Наразі Виборчим кодексом України встановлена пропорційна виборча система з відкритими списками (ч. 1 ст. 133 Виборчого кодексу України [2]). При такій системі неможливо переобрати окремо взятого депутата, оскільки право сформувати фракцію в парламенті отримує партія, а не окрема особа з такої партії. Крім цього, вибори до ВРУ можуть бути черговими або позачерговими (ч. 1 ст. 135 Виборчого кодексу України [2]), що вже виключає можливість обрання окремого депутата. Однак, нічого не заважає законодавцям змінити систему обрання депутатів на мажоритарну і тим самим оновлювати склад парламенту почергово, однак такий підхід є вкрай сумнівним з точки зору того, що мажоритарна система виборів в Україні себе дискредитувала в очах суспільства, а тому довіри до неї немає. Обраний таким способом парламент навряд чи буде вважатися легітимним в очах суспільства.

Таким чином, ми можемо констатувати, що вибори до ВРУ в умовах воєнного стану є неможливими (за умови застосування пропорційної виборчої системи), оскільки заборонені прямими нормами Конституції, а отже положення Закону № 389-VIII цілком відповідають її нормам.

Щодо виборів Президента України, то тут питання складніше, оскільки Конституція України взагалі не містить будь яких обмежень щодо цього питання. Так, у порівнянні з ВРУ, залишається неврегульованим питання як діяти, якщо повноваження Президента України закінчуються в умовах воєнного або надзвичайного стану (вони автоматично не продовжуються, тому, що Конституція таких норм не містить і прямої або хоча б побічної заборони щодо проведення президентських виборів теж не містить). Тобто в ситуації, коли Конституція не передбачає можливості продовжити повноваження Президента України і не забороняє проведення відповідних виборів, перебування на посаді Президента України після 20 травня 2024 року (рівно 5 років з моменту вступу на посаду) викличе дуже багато запитань у правомірності таких дій, оскільки жоден

законодавчий акт не дозволяє продовжити повноваження глави держави ще на певний термін. Після закінчення строку повноважень Президента, політична легітимність в очах громадськості зникне, а залишиться лише військова легітимність, що зумовлена військовими діями, однак покладатися на неї є недоречним з огляду на необхідність постійних перемог для її підтримання, а інакше така легітимність обернеться у великі проблеми для такої особи. Отже, лише на рівні закону заборонено проводити вибори Президента України, оскільки Конституція України ці питання не врегулює.

У цьому контексті необхідно звернути увагу на те, які права громадян можуть бути обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану. Основний Закон нашої держави містить лише перелік прав, які не можуть бути обмежені за будь яких обставин, він міститься в ст. 64 Конституції України. Основне виборче право, яке дозволяє громадянам України брати участь у голосуванні та бути обраними розміщено в ст. 38 Основного Закону, а питання виборчого процесу регулюється розділом 3 (ст. 69–74) цієї ж Конституції. Так, з аналізу ст. 64 Конституції можна зробити висновок, що виборчі права в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть бути обмежені, оскільки ст. 38 не входить до переліку статей, які наведено в ст. 64 та перелік яких, є вичерпним. Тобто, з одного боку Конституція дозволяє проведення певних виборів в умовах воєнного або надзвичайного стану (оскільки прямої заборони не містить), однак, з іншого, виборчі права можуть правомірно обмежуватися за окреслених вище умов, а щодо розділу 3 Конституції, то він взагалі дане питання не врегулює.

Відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану» № 64/2022 (далі – Указ № 64/2022) у ст.3 передбачено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження

прав і законних інтересів юридичних осіб у межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [6]. Тобто, Указ № 64/2022 передбачив можливість обмежити виборчі права за ст. 38 Конституції України. Однак, звертаємо увагу на слово «можуть», яке вказано у вище окресленому Указі, а також у Конституції України, тобто такі права теоретично можуть або не можуть бути обмежені, при цьому, що жоден нормативний акт у нашій державі не зобов'язує обмежувати право передбачене в ст. 38 Основного Закону, надається лише можливість такого обмеження, а не обов'язок.

Отже, ст. 19 Закону № 389-VIII не порушує ст. 38 та ст. 64 Конституції України, однак відбувається порушення інших статей Конституції щодо строку повноважень Президента України та органів місцевого самоврядування, оскільки питання заборони проведення виборів щодо таких суб'єктів у Конституції відсутнє і як діяти в такій ситуації також не передбачено.

Схожа ситуація складається і щодо органів місцевого самоврядування, виборчі процеси, в яких заборонено проводити на рівні закону, але у той же час, Конституція України не забороняє цього робити. Хоча в тих районах, де безпекова ситуація дозволяє цілком можливо провести такі вибори без особливої загрози для життя наших громадян. Також ст. 19 Закону № 389-VIII є суперечливою в частині заборони внесення зміни до Конституції АРК, оскільки Основний Закон жодних заборон з цього приводу не містить.

Якщо з точки зору нормативних актів усе більш-менш зрозуміло, що основні види виборів проводити можна (однак на рівні закону така заборона може існувати, проте її співвідношення з нормами Конституції викликає багато сумнівів), крім виборів до ВРУ, то з точки зору моралі та безпеки проведення виборів в умовах воєнного стану викликає багато запитань.

Так, можна визначити наступні ключові проблеми, що виникають під час проведення таких виборів: по-перше, –

безпека. Це, мабуть, ключова проблема наразі. В умовах інтенсивних бойових дій неможливо забезпечити безпеку громадян, особливо біля лінії фронту, але й в середині країни, та на віддалених територіях, така безпека є примарною, оскільки наразі в будь яку виборчу дільницю може прилетіти ракета або дрон. Нажаль, наша держава наразі не може на всі 100% збивати такі цілі, однак в майбутньому, сподіваємося зможе; по-друге, легітимність та визнання. З точки зору нашого законодавства такі вибори можуть вважатися прийнятними, однак, чи оцінять це деякі міжнародні організації та партнери нашої держави невідомо. Це зумовлено тим, що наразі неможливо повністю забезпечити ключові міжнародні стандарти виборів. Так, наразі заборонено проведення масових зібрань, що є складовою демократичного виборчого процесу, обмежено свободу пересувань громадян та доступ до вільного медіа. Також постає питання в справедливості та легітимності таких виборів, оскільки значна частина громадян не зможе взяти в них участь, оскільки перебуває під окупацією, або з інших причин, то тоді з точки зору значної кількості громадян нашої держави, такі вибори можна вважати нелегітимними, оскільки вони будуть проведені без їх участі, що впливає на стабільність влади в цілому; по-третє, доступ до виборів. Значна частина громадян нашої держави переїхали за кордон або перебувають у лавах Збройних Сил України, як організувати для них вибори, це питання досить складне, оскільки і в мирний час за кордоном кількість осіб, які могли проголосувати становила вкрай низький відсоток. Заслужений юрист Леонід Ємець вказав, що «у 2019 році на президентських виборах за кордоном проголосували лише 12,5% зі 434 тисяч, які тоді перебували там. Голосування мільйонів українців, якщо навіть половина з них повернеться додому після великої війни, на чинних 102 дільницях в консульських установах буде фізично неможливим» [7]. Те ж стосується і військовослужбовців, оскільки вони наразі перебувають не в місцях свого постійного проживання (зареєстрованого), а відповідні дані в Єдиному державному реєстрі

виборців не оновлювалися з 24 лютого 2022 року. Це до речі ще одна проблема, оскільки за законом проголосувати можна лише за зареєстрованим місцем проживання, а не в будь якому куточку України. Оскільки наразі наша держава має значну кількість внутрішніх переселенців та громадян, які виїхали за кордон, то відповідний реєстр необхідно оновлювати та актуалізувати дані, а для цього необхідні додаткові кошти та чималий час; по-четверте, загроза обману та корупційні ризики. У таких складних умовах деякі особи можуть скористатися ситуацією та втрутитися у виборчий процес, що може вплинути на результати в цілому.

Наприкінці 2023 року у владних кабінетах розпочалися жваві дискусії щодо можливості організації та проведення виборів вже в 2024 році не зважаючи на воєнний стан та обстріли. У період з 23 по 27 жовтня 2023 року відбулася закрита презентація на базі профільного комітету ВРУ, проекту Закону щодо встановлення неможливості організації та проведення виборів/референдумів громадян України на окремих територіях [7]. Зазначений текст проекту не було офіційно оприлюднено, однак деякі представники ЗМІ отримали його та виклали в публічний доступ. Наскільки можна довіряти такому тексту сказати складно, однак публікацію здійснило видання, яке має гарну репутацію і не було помічено в скандалах – LB.ua. Так, з тексту цього законопроекту можна визначити, що ВРУ пропонується наділити повноваженнями визначати території, де вибори не будуть проведені. З точки зору Конституції такі дії викликають сумнів, оскільки розширюються повноваження ВРУ, які є чітко визначеними і не можуть розширюватися, однак питання конституційності чи неконституційності має вирішувати Конституційний Суд України.

Найбільших дискусій викликає частина, що стосується критеріїв визначення територій, де неможливо буде провести вибори. У разі наявності хоча б однієї може бути ухвалено рішення про неможливість проведення виборів. Так, згідно з проектом, до них відносяться: 1) території є деокупованими територіями або на них велися бойові дії і вони зазнали безпосе-

реднього негативного впливу збройних формувань росії; 2) такі території розташовані в межах області, в якій проходить державний кордон України з росією або Республікою Білорусь; 3) протягом останніх шести місяців на таких територіях відбувалися обстріли з боку росії чи Республіки Білорусь, внаслідок яких загинули та/або були поранені цивільні особи; 4) на відповідних територіях запроваджено режим обмеженого доступу, у тому числі з урахуванням мінної небезпеки [8]. З нашої точки зору критерії під номером 2 та 3 є досить розмитими в формулюванні, і фактично під їх дію можуть потрапити значні території України (наприклад це 100 % Чернігівської, Сумської, Полтавської, Харківської, Дніпропетровської, Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської області, а також можливо Київська область разом з Києвом). Фактично ці критерії будуть посилювати обмеження конституційних прав громадян, адже якщо їх застосувати повною мірою, то лише в Закарпатській області можна проводити вибори, що вже викликає сумнів у їх доцільності в такому випадку.

Насамкінець важливо зазначити, що правдивість та чесність таких виборів буде під великими сумнівом, оскільки теперішня влада, яка наділена військовою легітимністю може посилити свої позиції, в результаті чого, наша держава перетвориться в одноосібну диктатуру прикриваючись легітимними методами. В будь якому разі необхідно вирішувати це питання, оскільки терміни війни нам невідомі, а жити без виборів десятки років це не варіант (наші союзники просто почнуть нас сприймати як диктатуру, яка тримається за військовий стан, щоб не проводити виборів).

Як відомо, для Заходу мирна передача влади – одна із рис демократії. Адже, ще у травні 2023 року президент ПАРЄ Тіні Кокс виявив занепокоєння та вказав на необхідність виборів під час війни, навіть якщо вони будуть «не ідеальними в умовах воєнного стану» [9]. Його думку, у серпні того ж року, підтримав американський сенатор-республіканець Ліндсі Грем.

Висновки і пропозиції. Резюмуючи, зазначимо, що відтермінування парла-

ментських, президентських та місцевих виборів в Україні на час правового режиму воєнного стану є законним, демократичним і легітимним, про що свідчить здійснений нами аналіз поточного законодавства.

Перспективою подальших досліджень є аналіз проблеми легітимності виборних органів влади в умовах воєнного стану.

Маємо всі підстави констатувати, що питання виборів на сьогодні залишається відкритим та досить складним. Від того який шлях обере наша влада, залежить подальше майбутнє та виживання нашої держави, підтримання її іміджу як демократичної держави.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.01.2024).
2. Виборчий кодекс України: Закону України від 19.12.2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 25.01.2024).
3. Легітимність влади – що це таке та коли влада є дійсно легітимною. URL: <https://termin.in.ua/lehitymnist/> (дата звернення: 25.01.2024).
4. Багінський А.В. Вибори як спосіб легітимації політичної влади в умовах нестабільності. Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. 2023. № 1(57). С. 40–48. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/280785/274949> (дата звернення: 10.02.2024).
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.02.2024).
6. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 10.02.2024).
7. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування провів експертне обговорення щодо критеріїв можливості/неможливості проведення виборів/

- референдумів в Україні у післявоєнний час. Рада. Верховна Рада України online. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242906.html (дата звернення: 25.01. 2024).
8. Анна Стешенко. Вибори без окремих територій. Парламент разом з ЦВК готують правила для повоєнних виборів. URL: https://lb.ua/news/2023/11/02/582446_vibori_bez_okremih_teritoriy.html (дата звернення: 25.01. 2024).
9. Глава ПАРЕ: Україна мусить провести вільні і чесні вибори, навіть якщо вони будуть не ідеальні. *Європейська правда*. 2023, 16 травня URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/16/7161795/> (дата звернення: 10.02. 2024).
-

Nitchenko A., Kot V. Problematic issues of elections in Ukraine under marital law

The article analyzes the problematic issues of the possibility of holding elections in Ukraine under martial law, which has been in force in our country since February 24, 2022. In the last months of 2023, the issue of elections in Ukraine has become a rather hot topic, as the powers of the Parliament, local governments and the President of Ukraine are coming to an end, and the introduction of martial law does not allow for full-fledged electoral processes, as in peacetime.

The authors examined the importance of elections as a way to legitimize state power. It is emphasized that in a democratic society, the need to hold elections is driven by two main aspects: first, it is the change of power in order to prevent certain political parties, groups and individuals from being "cemented" in power, and second, to legitimize state power in the eyes of society in order to protect the state from unnecessary shocks in the form of protests, demonstrations, outrages, etc.

The authors analyzed the legal framework for elections in Ukraine, as well as martial law, to understand the prospects and possibilities of holding elections in our country. It is pointed out that such elections are quite possible at the theoretical level since the legislation of our country does not regulate the issue of automatic extension of the terms of office of the above-mentioned persons and authorities.

The authors draw attention to the key problems that Ukraine faces if it decides to hold elections under martial law. The authors also analyze the latest initiatives of lawmakers – 2023, which are being disseminated in the media and point out the problematic aspects of such proposals that may further restrict the rights of citizens to participate in elections. The authors also emphasizes that such proposals, on the contrary, make it impossible to hold elections in Ukraine. It is emphasized that the problem of the legitimacy of elected authorities under martial law requires further research.

Key words: electoral reform, legitimacy, legal regime of martial law, legislation, security, restriction of rights.